

Laudato si' Gezegend bent u



Zaaloverzicht tentoonstelling Beestachtig MuseumW, foto Peter Cox

In 2025 is het 800 jaar geleden dat de heilige Franciscus zijn wereldberoemd geworden Zonneliëd schreef, een tijdloze lofzang op de gehele kosmos waar al wat leeft en groeit deel van uitmaakt. Zijn bezorgdheid over de schepping komt erin tot uitdrukking. Het steeds weerkerende woorden Laudato si' (Gezegend bent u) in dit lied waren voor de met Pasen jl. overleden paus Franciscus in 2015 de inspiratie om zijn nieuwe encycliek deze titel te geven. Dat de titel van deze pauselijke brief ontleend is aan het Zonneliëd laat zien hoeveel Franciscus van Assisi de wereld 800 jaar later nog te zeggen heeft. De Italiaanse regisseur Liliana Cavani, die twee films over het leven van Franciscus produceerde, zei ooit: "Franciscus van Assisi is geen man van het verleden, maar eerder een figuur van de toekomst. Als wij mensen willen overleven, moeten we allemaal een beetje meer worden zoals hij."

Tine van de Weyer

Museum W in Weert ziet het eeuwfeest van het zonneliëd als een kans om de relatie van mens en dier in de kunst te presenteren. In een tijd dat de natuur voortdurend onder druk staat is de heilige Franciscus die met dieren communiceerde een lichtend voorbeeld. Kunstenaars laten in de tentoonstelling 'Beestachtig' op heel verscheiden wijzen zien in welke relatie mens en dier tot elkaar staan. Naast de presentaties van vier hedendaagse kunste-

naars zijn een aantal werken uit andere collecties van Limburgse musea opgenomen die gerelateerd konden worden aan het thema mens en dier en hun complexe relatie met elkaar. Het museum beheert een groot deel van de kunstcollectie van de door Franciscus van Assisi opgerichte Orde Franciscanen Minderbroeders en is alleen al hierdoor schatplichtig aan het gedachtegoed van de heilige Franciscus. Vanaf het Zonneliëd uit het jaar 1225 naar de huidige tentoonstelling zien we dat het museum ter gelegenheid van het jubileumjaar 2025 het negentiende-eeuwse schilderij 'Franciscus en de dieren' van Hendrik Pieter Koekkoek uit de eigen collectie heeft laten restaureren en een prominente rol in de expositie heeft gegeven. Zowel de schilder Koekkoek als de heilige Franciscus zouden nooit hebben kunnen bevroeden dat dit lyrische schilderij waarop we de heilige zien die Gods woord in een kraamkamer van varkens verkondigt nog eens een dergelijke rol zou vervullen.

Een lege kraamkamer zonder zeugen of biggen. Voor de jonge kunstenaar Bart Houwers wiens vader een varkensboerderij bestierde, is zijn jeugd op de boerderij een grote inspiratiebron voor zijn kunstpraktijk. Stallen vol met dieren of het nou kippen, geiten of varkens zijn hebben vaak iets schokkends voor stedelingen. De massaliteit van de intensieve veehouderij werpt vragen op. Een lege

stal zonder dierlijk leven als een relik van de werkelijkheid is in deze context hoe dan ook een aanklacht tegen de gewoonte dat de ene soort de andere soort meent te moeten opeten. Het contrast van de koude ijzeren constructies met daarnaast het schilderij van Hendrik Pieter Koekkoek waarop Franciscus de aaibare dieren in het bos de schepping verklaart kon niet groter zijn. De installatie is meedogenloos eerlijk en doeltreffend en raakt als een mokerslag, omdat zo onthutsend en zonder enige opsmuk onverbloemd de werkelijkheid van de productie van dierlijk voedsel ten tonele wordt gevoerd. Gelukkig preekt Franciscus nog door en kunnen we misschien af en toe naar hem luisteren en zijn bekommernis om leven en natuur ter harte nemen.

Net als de dieren rondom Franciscus in het schilderij van Koekkoek zijn ook de zwerfhonden uit Palermo die Charlotte Dumas presenteert aaibaar, net als de speurhonden die na de ramp van 9/11 werden ingezet in Washington en New York. Honden enerzijds in hun rol van verstotenen en anderzijds die van helden die mensen onder het puin wisten te vinden. Over de Amerikaanse speurhonden zegt Dumas: *In 2001 waren de honden tegelijk op dezelfde pek om dezelfde reden. Tien jaar later mogen ze gaan pensioneren en delen ze de kwetsbaarheid van de ouderdom. Ze staan symbool voor een collectief (wereld-*

wijd) trauma maar tonen ook de eeuwenoude verbondenheid tussen dier en mens. Bij Dumas staat de ambivalente relatie tussen mens en dier centraal en wordt de vraag gesteld hoe we ons verhouden tot de autonomie van dieren.

Onder de naam 'Marjolijn Mandersloot' maken Marjolijn Mandersloot en haar partner Hans van Wezel karakteristieke humoristische diersculpturen. De humor in de kunstwerken werkt aanstekelijk en de manier waarop menselijk gedrag, zoals verwondering en angst, gespiegeld worden aan de poses die hun dieren innemen werkt vertederend. Het is als wanneer je in de dierentuin kijkt naar dieren en probeert een emotie te ontdekken in hun gedrag. Kijk, die is kwaad. Of kijk, wat zit die nu voor plannetje uit te broeden? Het is mensen eigen om dierlijk gedrag in menselijke emotie te vertalen en Marjolijn Mandersloot weet dat uitstekend vorm te geven in beelden van beesten die vaak aan doenlijk gedrag vertonen. We herkennen die trekken uit natuurfilms, en in de wereld van de gedomesticeerde dieren om ons heen.

Zaaloverzicht tentoonstelling Beestachtig MuseumW, foto Peter Cox

De videosculpturen van Marjan Laaper zijn monumentaal en minimaal tegelijkertijd. In de ingetogen werken *Breathe* en *Sense of Wonder* weet Laaper met een kleine minimalistische beweging de grootst mogelijke concentratie op te roepen. In *Sense of Wonder* is een huisjesslak te gast bij een verfijnd en delicaat Chinees porseleinen beeldje van een meisje. Het roerloze meisje in een prachtig Chinees gewaad kijkt naar de beweging die de slak met haar voelsprietten over haar gladde delicate vingers maakt. De aanraking van het levende met het levenloze, het tijdelijke en het blijvende. Op de wand ernaast is met *Breathe* een video te zien van een met uitsterven bedreigde slapende rode panda. Kijk, wees stil, hij is nog niet uitgestorven, je hoort hem ademen en af en toe opent hij kort zijn ogen. In de buitengevel is het werk *'Encounter'* te zien waarbij twee enorme Bengaalse Oehoes met feloranje ogen vanaf 4 meter hoge videoschermen de bezoeker observeren. Als je terugkijkt - en dat wil je - draaien ze pardoes hun kop een kwartslag om en zie je alleen een verendek. Kijken of bekeken worden dat is de onvermijdelijke vraag. In een dolgedraaide wereld zijn dit soort ontroerende zinnebeel-



Marjolijn Mandersloot

dige kunstwerken de noodzakelijke levenselixers om de mensheid tot contemplatie en bezinning te brengen.

t/m 14 september, www.museumw.nl

